

punyal, que privava de... patir! [Llull; doc. de Tort. 1341, *BABL* xi, 414].

Misericordiós [*Hom.*]: «Séiner --- la mia fila à mal de demoni! --- per zo que los falses judeus credegesen que él ere Jh. Crist e ere *misericordiós*, ja exaudí él los pregs dels Apòstols, per zo que no dixesen los judeus: —Aquest no és *misericordiós*» (f° 8v2).

Una curiosa extensió de sentit, en alguns autors de c. 1900 el duu a l'acc. 'lamentable, afligidor, que fa pena' (sentit objectiu, ja no subjectiu): «En matèria de religió --- l'actual indigència de les ànimes és tan *misericordiosa*, que difícilment la crítica de la nostra fe pot conduir-nos a un estat moral més llastimós», «el dejuni, la penitència --- menen l'ànima a una situació de materialisme *misericordiós*, i l'enclouen en les negacions d'un egoisme temerari», Coromines (*Vida Austera* III, § 1, O. C., 710a39; 3.ª ed., p. 178.19); en qui constitueix un tret recurrent: «Bajalta *misericordiós*» quan es troba sense sortida a l'avenc de Collegats; ho era el lliit de la venuda que li llevà la virginitat; «una pressió tan *misericordiosa* la que sofreix un allucinat (*Pigmalió*, p. 29; *Silèn*, p. 156; *A recés dels tamarius*, p. 21); es comprèn el trasllat semàntic tenint en compte que *pietat* també tendeix cap això: «De la carn estesa damunt les màrfeques dels calabossos, s'alçava un baf de *pietat* infinita» (*Presons Im.* I, O. C., 851.4).

Misericordial. *Misericordiant*; *misericordiejar*, -ejant [Llull tots ells]. *Misericordiera*. *Misericorde* [Ausiàs]. *Immisericorde*.

¹ Ultra la rectificació ja feta a l'*AlcM*, cal fer-ne dues més: a) no crec que existeixi l'acc. § 5 «aturat d'enteniment, imbecil», fundada només en dues cites recents d'Espriu, mal enteses, i que contenen el mot en l'acostumat sentit 'insensible, sense sentit' (en levíssima metàfora); b) l'acc. 'insensible' de cap manera no és una particularitat, com diu, de l'Emp. i la PnaVic, perquè és absolutament universal de tot el Princ., i el mateix *AlcM* ho contradiu citant-la de Ruyra i Girbal Jaume (autors que res no tenen a veure amb l'Emp., aquell blanenc, aquest gironí). No cal dir que és molt corrent i vivíssima a Bna. i en cat. central. L'any 1921 quan les autoritats de Reial Ordre infligiren a la ciutat de Bna. la humiliació d'omplir-ne els carrers d'enormes munts d'escombraries, per una vaga que es negaven a resoldre, aparegueren, damunt cada un d'ells, uns cartellets, amb uns versos de Josep M.ª de Sagarra, planyent-se de l'excessiva paciència dels disciplinats ciutadans «d'aquest poble tan humil i tan *mesell*». El cas es repetí, com és sabut, uns anys abans de la mort del dictador sanguinari, quan aquest seguia executant ciutadans, i llavors... ja no eren «mesells», però no volien morir, o podrir-se a la presó escrivint versos. Aquesta acc. avui no és mall. ni men., però essent molt més estesa que la que ho és, pot haver-ho estat abans i haver-se antiquat a les Illes. —² No crec que es pugui donar importància a aquesta grafia amb -ss-, encara que la repeteixi AMAlcover en les cites que dono infra, no confirmada per les pron. in-

dicades per *AlcM*, ni pel *DAG* (ni *DFgra.* o *DAMen.* que només registren el mot en l'acc. 'leprós') ni per Camps Merc.: pot ser simplement una grafia de fantasia inspirada en un fals atansament a *massa* 'excessiu'. —³ En un doc. de 1247 de l'església de Narbona «praeceptor domus *misellorum*» tindria el significat de «[précepteur de la maison] des pauvres», segons l'*Hist. de Lgd.* v, 1607, però potser tanmateix també significa malalts, i fins més aviat 'leprosos', car en altres docs. narbonesos de la mateixa sèrie de 1303 (dos), 1306, 1315, i d'altres, es parla de l'*hospitatis leprosorum* (ib., col. 1611, 1612ss.).⁴ «Der 'st der vermähnte vor Gote: / er viel von sinem gebote / ab sîner besten werdekeit / in smähelichez leit: / in ergreif diu *miselsuht*: / dô man die swären Gotes zuht / ---», v. 119: en alemany modern: «der ist vor Gott ein Versmähnter: / er fiel durch Gottes Gebot / von der Höhe seines Ansehens / in ein erniedrigendes Leiden: / Ihn ergriff der Aussatz; / als man die schwere Züchtigung Gottes / ---»; en català: 'per ordre de Déu caigué, des de la seva sobrega excel·lència, en una malura humiliant: la lepra l'aferrà ---'.

Mesenteri, *mesentèric*, *mesenteritis*, V. *meso-* (MIG) *Meser*, V. *mes* *Meseix*, V. *mateix* *Mesicar*, V. *mes-sicar*

Mesmèric, *mesmerisme*, del nom del metge alemany ³⁰ FAMESMER (S. XVIII), que practicava procediments hipnòtics.

Mesnada, *mesnader*, V. *mainada* (ROMANDRE) *Meso-*, *mesocarpi*, *mesocèfal*, *mesocèfalic*, *mesocràcia*, *mesocràtic*, *mesolabi*, *mesòfit*, *mesostèrnum*, *mesotòrax*, *mesozoic*, V. *mig* *Mesquer*, V. *mesc*

MESQUI, de l'àrab *miskîn* 'mancat de béns, pobre, indigent' (de l'arrel *sakan* 'apaivagar-se', 'humiliar-se', 'ser pobre'). □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

En els primers segles es manté en català (com en cast. i en altres llengües romàniques) el significat etimològic 'pobre, captaire, mendicant': «L'emperador, obedient, --- con él longament se plorés --- dix: ---Tu no sens los meus mals, car los temples són ubertz als ser<v>s e als *mesquins*, mays eu no pusc intrar», *VidesR* (97r1, trad. *mendicantibus*); «qui volgués almoïna, que vengués, que ell la li faria; e les gents *mesquines* e-ls pobres ---», Muntaner (§ 127, Casac. iv, 30); sign. que aviat s'antiquà, sense ser oblidat del tot, car és encara el que s'observa en algun vell refrany, almenys a Val.: «cartes, daus, dones y vi, / fan tornar al ric, *mesquí*» (Carles Ros, *AdagesR* 1736, p. 48).

Aviat, però, predominaren les accepcions translàtiques, de la mena de 'dissortat, desgraciat', sovint amb ús afectiu, gens rar en exclamacions, o bé amb connotacions ètiques, tendint a desaprovació del caràcter, la moral o almenys la conducta. Així ja en Llull, Muntaner, BMetge etc.; en un poema juvenil d'Eiximenis